

НАРОДОПИС

радна свеска

за 8. разред основне школе
са српским наставним језиком

САДРЖАЈ

СРБИЈА У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

КРАЉЕВИНА СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА (СХС), ЈУГОСЛАВИЈА

Колонизација	102
Оптација	103

КРАЉЕВИНА ЈУГОСЛАВИЈА У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Шарвар	111
--------------	-----

СУДБИНА СРБА У МАЂАРСКОЈ након „1941” године

Интернирани Срби	117
Револуција 1956. године	119
Распад Југославије	121
Мањински закон из 1993. године	124
Свакодневни живот Срба у Мађарској	125

АСИМИЛАЦИЈА, ДИЈАСПОРА, ИДЕНТИТЕТ

Асимилација	127
Идентитет	131
Трагичност периферије	133
Историја и устројство Српске православне цркве (СПЦ)	136

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Срби у дијаспори	141
Срби у Мађарској	146

ТУРИЗАМ

СРБИЈА У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Славне победе српске војске 1914. године су:

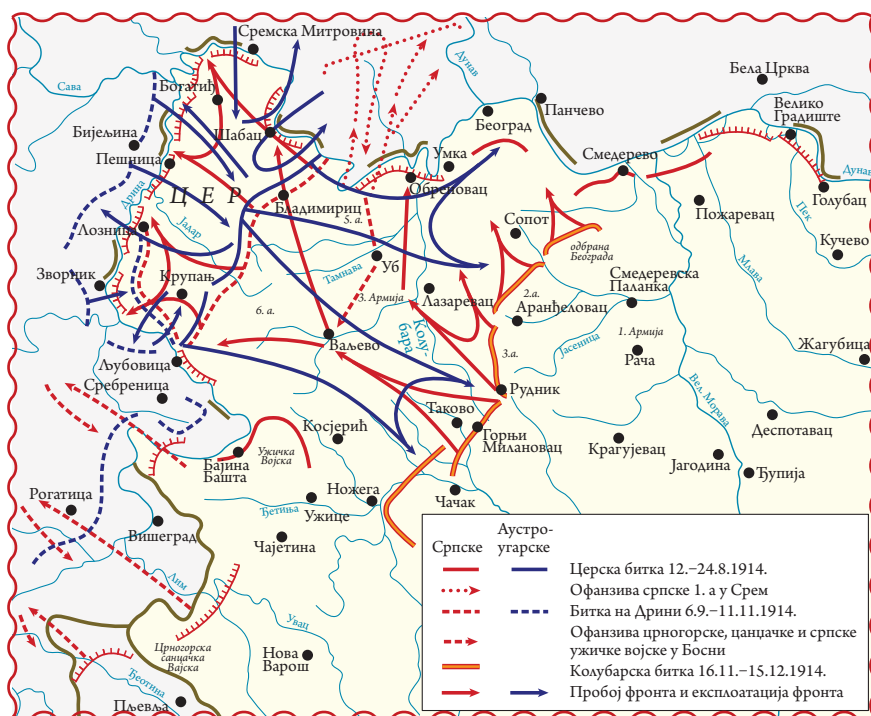
и _____

Прочитај са карте које земље су нападе и окупирале Србију 1915. године.

Зашто се повлачење српске војке и народа назива „албанска Голгота“?

Ко је ослободио и ујединио Јужне Словене на Балкану?

„Троимени народ“ значи

ТЕСТ – СРБИЈА У ВЕЛИКОМ РАТУ

1. Објасни значење историјског појма „ултимативна нота“.

2. Заокружи слово Т ако је реченица тачна, слово Н ако није тачна :

Босанска омладинска револуционарна организација организовала је атентат у Сарајеву 28. јуна 1914. године.	Т	Н
Сарајево се 1914. године налази у склопу српске државе.	Т	Н
Бечки двор је за атентат оптужио српску владу и објавио рат Краљевини Србији.	Т	Н
Узрок за избијање Првог светског рата био је атентат.	Т	Н
Повод за избијање Првог светског рата био је атентат.	Т	Н
Гаврило Прицип био је члан организације „Црна рука”.	Т	Н
Затвор Терезин се налази у Чешкој.	Т	Н

3. Одговори на питања:

Какви ратови су се водили 1912. и 1913. године?

Да ли ови ратови имају везе са аустро-угарским нападом на Србију?

Који српски град је постао престоница Србије 1914. године?

У чему је значај Церске битке?

Зашто се пребацивање српске војске назива „Марш на Дрину”?

Објасни значај Колубарске битке:

Ко је предводио Прву, а ко Другу армију српске војске?

Ко је генерал црногорске војске у Мојковачкој бици?

Ко је написао песму „Плава гробница“?

4. Којој бици из Првог светског рата је посвећен споменик у Текеришу?

Опиши споменик (облик, материјал, натпис, симболи):

КРФСКА ДЕКЛАРАЦИЈА

1. Одговори на питања:

О којим државним симболима су се договорили потписници?

Зашто је на Крфу потписана декларација?

Који град је био престоница Србије од 1916. до 1918. године и зашто?

Која династија уједињује јужнословенске народе?

Како се зове краљ Србије 1917. године?

Име државе ће бити _____

Државни симболи ће бити _____

На челу парламентарне монархије ће бити _____

Писмо нове државе ће бити _____

Равноправне вероисповести биће _____

Изборно право је у држави _____

Гласање је _____

Број становника нове државе _____

Потписници декларације су

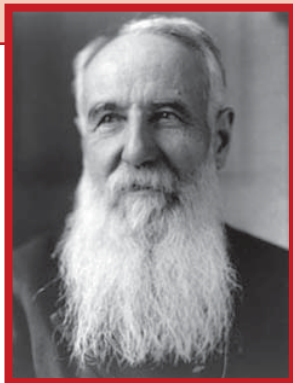
Осим државотворних народа наведи још неколико народности које су ушле у нову државу:

2. Заокружи тачан одговор:

Српска влада и Југословенски одбор су 1917. године:

- а) на различит начин замишљали уређење заједничке земље
- б) на исти начин замишљали будућу заједничку државу
- в) се сагласили да будућа заједничка држава буде парламентарна монархија под династијом Карађорђевић
- г) сматрали да су Срби, Хрвати и Словенци три различита народа

3. Погледај фотографију и прочитај у Белешкама податке о овом српском политичару, потписнику Крфске декларације. Опиши што јасније и што сажетије (у 5-6 реченица) његов портрет и политичке заслуге у судбоносним данима Србије:

4. Пажљиво прочитај текст и одговори на питања:

Првог децембра 1918. године у Београду, у кући породице Крсмановић, проглашено је уједињење Краљевине Србије са државом Срба, Хрвата, Словенаца (СХС). Том приликом, престолонаследник Александар I Карађорђевић рекао је следеће:

„Господо Одасланици!

Примајући то саопштење уверен сам да овим чином испуњавам своју владарску дужност, јер њим само приводим коначно у дело оно што су најбољи синови наше крви, све три вере, сва три имена, с обе стране Дунава, Саве и Дрине, почели припремати још за владе блажене успомене мога деде, кнеза Александра и кнеза Михаила, оно што одговара жељама и погледима мога народа, те у име Његовог Величанства Краља Петра I проглашавам уједињење Србије са земљама независне државе Словенаца, Хрвата и јединствено караљевство Срба, Хрвата и Словенаца (...).

Живео цео народ Српски, Хравтски, Словеначки!
Нека нам буде срећно и славно наше Краљевство Срба, Хрвата и Словенаца!”¹

Шта је престолонаследник прогласио овом прокламацијом?

У чему је значај ове прокламације?

5. Српски пријатељ – Арчибалд Рајс

Швајцарац др Рудолф Арчибалд Рајс био је професор Универзитета у Лозани. Бавио се судском медицином и криминалистиком. На позив српске владе дошао је у Србију почетком октобра 1914. године да истражи злочине аустроугарске војске у Мачви и Подрињу. Са српским народом др Рајс остао је до краја живота. Умро је од срчаног удара 1929. године.

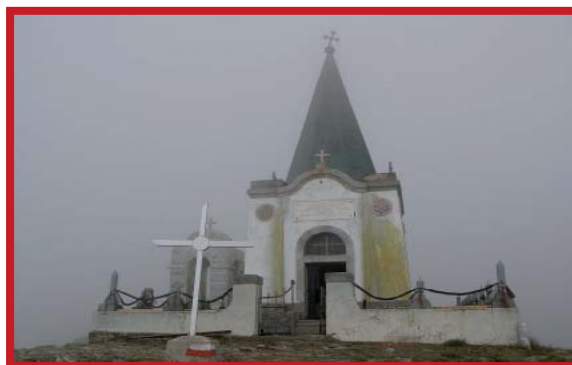
Последња жеља др Рајса забележена је у тестаменту: „Што се тиче мојих смртних остатака, ја желим да моји пријатељи (...) дају отворити моје тело да се из њега извади моје срце; да то срце буде стављено у један

бокал и да се једном згодном приликом однесе на Кајмакчалан (...) поред другова која сам гледао како умиру. Што се тиче тела, волео бих да буде сахрањено на малом гробљу у Топчидеру (...).”

Због чега се др Рајс сматра великим пријатељем српског народа?

6. Којој бици из Првог светског рата је посвећен овај споменик?

7. Ко се борио у Мојковачкој бици?

8. Које године су настале песме „Креће се лађа”, „Марш на Дрину”, „Тамо далеко”. Напиши уз сваку песму једну годину из Првог светског рата.

„Креће се лађа” _____

„Марш на Дрину” _____

„Тамо далеко” _____

9. Напиши 5 истакнутих личности из периода 1914–1918.

10. У три реченице објасни наслов песме „Плава гробница”.

11. Шта значе речи и историјски појмови:

пробој Солунског фронта _____

ултимативна нота _____

војвода _____

албанска Голгота _____

Зејтинлик _____

југословенство _____

12. Опиши географски положај и значај Краљевине СХС.

13. Заокружи тачан одговор:

Степа Степановић, Живојин Мишић, Радомир Путник су:

вође странака

војводе

добровољци

14. Према сећању напиши једну строфу из неке песме посвећене Србима у Великом рату:

15. Из историје српског народа у Првом светском рату највише памтим:

Додатни задатак

12. Заокружи редни број испред текста који си изабрао /-ла за обраду извора:

1. предратна дипломатија	Михајло Пупин
5-6., 11. морал српске војске	команде мајора Гавриловића, војводе Мишића, порука краља Петра, Врховна команда
3-4., 7., 12-13. уметничка дела	Д. Ђосић, С. Јаковљевић, М. Бојић, В. Илић Млађи, „Тамо далеко”, „Креће се лађа”
8-9. жене-добровољци-странци	др Елси Инглиш, Леди Пеџет
2. наређење непријатељској војсци	наређење генерала Поћорека
10. српско гробље у Грчкој	Зејтинлик

Из текста сам дознао/-ла следеће. (Испиши нове информације)

КРАЉЕВИНА СХС – ЈУГОСЛАВИЈА

1. Ко је преузео кључну улогу у политичком животу Србије после ступања Петра Карађорђевића на престо? Заокружи тачан одговор.

а) либерали

б) радикали

в) конзервативци

г) социјалисти

2. Етапе међуратног периода Краљевине стави у временски ред: намесништво, Краљевина СХС, Краљевина Југославија.

а) од _____ до _____

б) од _____ до _____

в) од _____ до _____

3. У међуратном периоду Краљевина је донела два устава:

и то _____ године и _____ године.

Увођењем диктатуре краљ је извршио велике промене . То су _____

Објасни значења речи:

атентат _____

намесништво _____

устав _____

капитал _____

ТЕСТ – КРАЉЕВИНА ЈУГОСЛАВИЈА 1929–1934.

1. Пажљиво прочитај извод из шестојануарске прокламације (1929) краља Александра и одговори на питања:

Парламентаризам (...) је постао сметња за сваки плодни рад у држави (...). Моја је света дужност да свим средствима чувам државно и народно јединство (...). Решио сам да Устав Краљевине СХС од 28. јуна 1921. године престане важити (...). Народна скупштина распушта се (...).

Који је узрок увођења нових мера?

Какво државно уређење се уводи у Краљевини 1929. године?

Којом идејом се води краљ при преуређењу државе?

2. Заокружи тачан одговор:

Какву власт уводи краљ?

а) демократију

б) диктатуру

Шта се укида у прокламацији?

а) парламентаризам

б) монархија

Како се зове земља у којој је издата Декларација?

а) Краљевина Југославија

б) Република Србија

Када је настала ова држава?

а) 1920

б) 1929

Које године се династија Карађорђевић вратила на власт?

а) 1929.

б) 1903.

Ко су били атентатори на краља Александра Карађорђевића?

а) усташе

б) комунисти

3. Које од наведених држава не припадају Балканском савезу?

Подвуци их:

Бугарска,

Албанија,

Турска,

Србија

Црна Гора,

Грчка,

4. Испиши (са карте) имена свих бановина у Краљевини Југославији

5. Заокружи одговор који није тачан:

У међуратном периоду Краљевина Југославија добила је устав

а) 1920. године

б) 1921. године

в) 1931. године

На празник СПЦ, везан за дан битке на Косову, изгласан је први југословенски устав. Тај празник је:

а) Видовдан

б) Срећење

Најутицајнија хрватска политичка партија била је

а) Демократска

б) Хрватска републиканска сељачка

Најутицајнија српска политичка партија била је

а) Народна радикална

б) Комунистичка

Уз помоћ карте одреди колико бановина је формирано 1929. године:

а) 10

б) 9

У спољној политици Краљевина Југославија ослањала се на

а) Француску

б) Немачку

КОЛОНИЗАЦИЈА 1918–1948.

Које народе обухвата колонизација?

Шта је циљ колонизације у првој етапи?

Шта је циљ колонизације у другој етапи?

На штету које области се врши колонизација?

Зашто се колонизација сматра најновијом српском дијаспором?

Зашто су исељени Немци?

ОПТАЦИЈА

1. Обрада извора

Наведи типове (жанрове) приложених извора:

Из којих текстова се могу дознати тачни подаци?

Наведи име насеља из којег се иселило највише Срба:

Можеш ли помоћу података из текста одредити колико чланова је бројала једна батањска породица?. Ако можеш, одговори на питање:

Који извор је уметничко дело?

На основу чега си га уврстио у уметничко дело?

Признање за аутора „Приче о оптанту Мити Русу.”

2. Објасни појмове:

живети паралелним животом _____

иде и он у своје _____

Медина је пупак света _____

прегон винограда _____

фурт уздишем _____

киван на себе _____

динарске комшије _____

колониистичко насеље _____

3. Одговори на постављена питања:

Ко су колонисти оптанти, добровољци ?

Зашто није исти број регистрованих (пријављених) и исељених?

Да ли је било у овој тужној причи мало веселијих тренутака, шале?

Дај пример:

Ко је вршио попис пријављених за пресељење у Краљевину СХС?

Који акт дозвољава, регулише масовно исељавање Срба 1920-их година?

Распитај се у свом родном месту које породице су оптирале?

Напиши неколико презимена:

ЈУГОСЛАВИЈА У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ

1. Стави у временски редослед следеће догађаје:

Смернице	1) _____
Мартовски догађаји	2) _____
Емиграција краља, владе, Врховне команде	3) _____
Издавање Независне Државе Хрватске	4) _____
Априлски рат	5) _____
Мађарска анектира Бачку и Барању (...)	6) _____
Пуч и пад владе Цветковић-Мачек	7) _____

2. Заокружи тачан одговор:

Ко је имао највеће заслуге за извођење државног удара 27. марта 1941. године у Београду?

- а) велика народна демонстрација испред Двора
- б) кнез Павле Карађорђевић
- в) група високих официра краљевске војске
- г) краљ Петар II Карађорђевић
- д) Комунистичка партија Југославије

3. Циљеви Драже Михаиловића маја 1941:

- 1) живети на слободи
- 2) остати веран савезницима и помоћи им у оквирима наших могућности
- 3) штитити народ од усташа који убијају српске жене и децу
- 4) борити се против љотићеваца, издајника који су се ставили у службу нациста
- 5) свим нашим снагама спречавати Немце и љотићевце да српско становништво мобилишу и користе против савезника
- 6) борити се против комунистичке пропаганде, која (...) хоће да убије душу народа

7) припремити земљу за нову мобилизацију и за општи устанак да би се у сваком тренутку могло помоћи искрцавању савезника

Ко су непријатељи четника? _____

Наведи ко су савезници: _____

Шта значи исказ „да убије душу народа” ?

4. Опиши догађај који је представљен на икони:

5. Одговори на постављена питања:

Ко је потписао Протокол о приступању Тројном пакту?

Шта је изазвало револт војног врха и народа?

Како је реаговао Хитлер на мартовске догађаје у Краљевини Југославији?

Шта садрже Смернице?

Које земље су међусобно поделиле Југославију?

Како се зове новонастала држава на територији Југославије?

Објасни значење појма „домаћи квислинзи”

Ко су били фолксдојчери?

Какав је био однос власти према Србима у Независној Држави Хрватској (НДХ)?

Ко су биле усташе ?

6. Допуни текст на празним линијама :

„Било је то у некој земљи сељака

На брдовитом Балкану

Умрла је _____

_____”

„Велики школски час” је сећање на

Мере одмазде немачке окупационе војске биле су _____

Највећи концентрациони логор на простору Југославије за време Другог светског рата био је

7. Опиши мере које су у НДХ уведене против Срба:

8. Додатни задатак

Свети мученик старац Вукашин био је православни Србин из херцеговачког села Клепаца, које се налази на обали Неретве. Био је једна од жртава великог погрома Срба у Јасеновцу. Погубљен је у јануару 1943. Сведочанство о његовом мучеништву дао је лично злочинац који га је убио, усташки кољач Жиле Фригановић. Он је у личној исповести доктору изнео детаље Вукашиновог страдања, којих се сећао и који су га довели до лудила. Свети архијерејски синод Српске православне цркве је 1998. овог страдалника увео у ред светих људи.

Вукашин Новомученик

Убити човека- није лако
мучити до смрти, још је теже;
од страшног посла и ђелат би плак` о
окожујен онима што већ мртви леже.

„Хајде, Стари, олакшај бар мало
рад ми проклети и криви!
Ако ти је до брзе смрти стало
узвикни: Поглавник нек` живи!”

Уместо гласа ћутање стиже
и чврсто стиснута старачка уста.
Опет се кама у ваздух диже
и лину крв, врела и густа.

После ударца сваког, к` о после првог
из тела, к` о из земље долази јека.
„Хајде, болан, гледа нас Бог
немој да смрт те толико чека.”

И док зној лио је са бледог чела
он каза мирно, без страха и сете
већ са оне стране и изван тела:
„САМО ТИ РАДИ СВОЈ ПОСАО, ДЕТЕ!”

Прочитај песму и запамти име Новомученика Вукашина!

ШАРВАР

1. Обрада извора

Где се налази Шарвар? Помоћу мапе Мађарске одреди географски положај града

Када је у току Другог светског рата отворен логор?

Одакле су стигли логораши?

Како су људи доспели у овај логор ?

Логораши су по националности били _____

Ко је ослободио логор?

Има ли и у твом родном месту српских породица које су извеле децу из овог логора ? _____

Питај старије особе српске заједнице, вашег свештеника. Своја нова сазнања забележи под насловом „Шарвар – гробље српске деце”.

2. Шарвар „Гробље српске деце”

„Овде ћемо позатварати све проклетe четнике” говорили су бркати, више пословно груби него окрутни мађарски жандари (...) када је стигао први транспорт жена, деце и стараца, са по којим стасалим, али под теретом догађаја погруженим мушкарцем, становници града нису могли да се начуде.”

Прочитај у уџбенику текст под насловом „Усудне речи”.

Ко је аутор текста (књижевног дела)? _____

Ко су четници?

Ко су били логораши, ратни заробљеници или цивили?

Одакле су интернирани логораши?

На територији које државе се налазио логор у Јасеновцу?

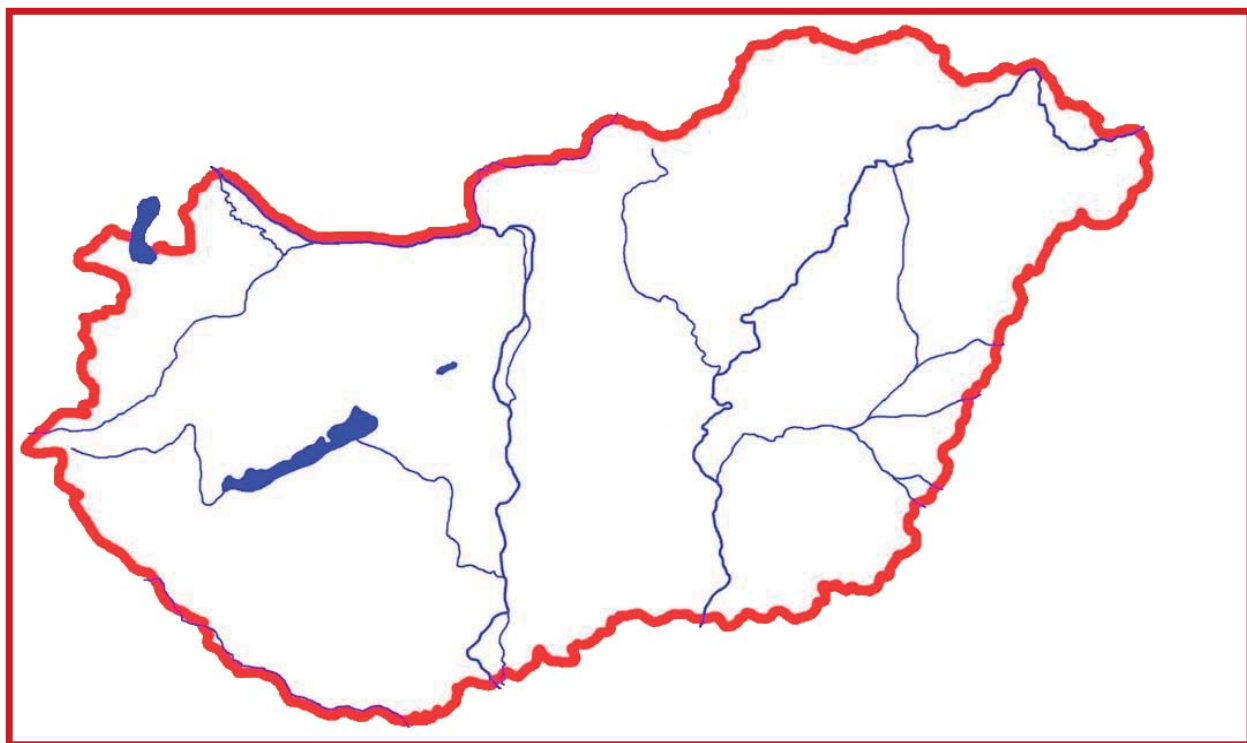
Шта је име концентрационог логора у Пољској?

Како се описује у тексту „несрећа логораша у Шарвару“?

3. Потражи и забележи на приложеној немој карти Мађарске логоре у којима су сахрањени Срби – логораши поред Шарвара и Барча: Сегедин, Нађканижа, Беременд, Арад, Стони Београд, Баја, Сомбатхељ, Будимпешта.

Мађарски филм „Хладни дани” направљен је на основу романа

_____ (писца).

ТЕСТ – ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ НА ЈУГОСЛОВЕНСКОМ ПРОСТОРУ

1. Заокружи тачан одговор:

Последица мартовског пуча је

а) смењивање владе

б) оснивање Комунистичке партије

Априлски рат се завршио

а) победом југословенске војске

б) поразом југословенске војске

Упутство бр. 25 настало је

а) пре пуча у Југославији

б) после пуча

в) на дан пуча

На територији Краљевине Југославије уведено је _____ нових окупационих власти

а) 10

б) 7

в) 5

Анте Павелић, Славко Кватерник, Жиле Фригановић су

а) комунисти

б) квислинзи

в) усташе

Злогласну Новосадску рацију извршили су

а) Бугари

б) Мађари

в) Италијани

Новомученик Вукашин је жртва погрома

а) у Јасеновцу

б) у Шарвару

в) у Крагујевцу

Грађански рат између партизана и четника окончан је

а) победом партизана

б) победом четника

2. Ко је, када и зашто формирао четнички покрет током Другог светског рата у Србији?

3. Ко је био врховни командант партизанске војске?

4. „Велики школски час” је

5. Шта је АВНОЈ?

6. Прикажи ове податке на графикону:

У рату 1914–1918. било је 8 милиона жртава.

У рату 1939–1945. четири пута више.

Број погинулих у Француској 620.000; у Британији 260.000; у Пољској 20% становника, у Југославији 10% популације; СССР 20–30 милиона; Немачка 5 милиона. Да ли су сви подаци погодни да би их могао/-ла приказати на графикону?

7. Битка на Неретви

Ово је једна од највећих битака Народноослободилачког рата. Водила се од јануара до марта 1943. године у долини реке Неретве. Немачки назив ове операције био је „Вајс”, а циљ је био уништење Народноослободилачке војске Југославије (НОВЈ). Задатак партизана био је да се пробију са рањеницима према Србији и Црној Гори. Борци су се пробијали са великим бројем рањених партизана и тифусара.

Зашто се ова битка назива „битка за рањенике“?

СУДБИНА СРБА У МАЂАРСКОЈ од 1941. године

ИНТЕРНИРАНИ СРБИ

1. Интернирани Срби у Мађарској

На основу извора у уџбенику наведи српска места из којих су имућни Срби интернирани:

Из којих друштвених слојева су Срби одвођени у логор?

Како су се односиле мађарске власти према домаћим Србима за време афере Информбиро?

Из које регије су (северне или јужне) више страдали Срби у периоду 1944–1953?

Зашто?

Да ли си чуо/-ла о интернирцима, кулацима у твом родном месту (родбини)?

2. Завичајна историја – Истраживачки рад

Разговарај са старијим људима о послератним условима живота. Напиши интервју, направи запис **„Успомене на послератне године”** („Живот у Ракошијевој ери”).

Време вођеног разговора/записа _____

Место вођеног разговора _____

Казивач _____

Старосно доба _____

Тема разговора _____

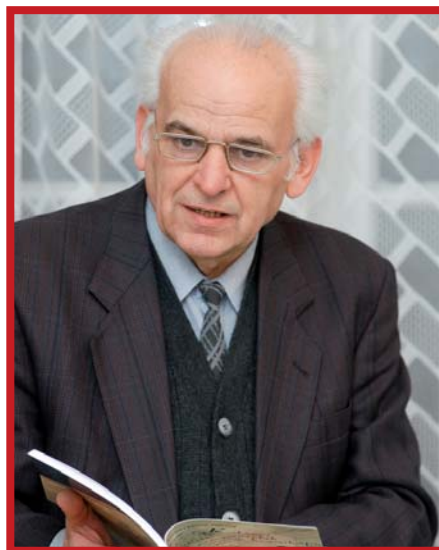
Наслов рада/интервјуа _____

Твоја постављена питања _____

Нова сазнања _____

РЕВОЛУЦИЈА 1956. године

1. Срби – студенти учесници у мађарској револуцији 1956. године.

Која два српска студента су активни учесници у мађарској револуцији 1956. године?

Објасни значење речи контрареволуција:

Како је кажњен аутор текста због учешћа у догађајима 1956?

2. Стави у логички редослед (узрок–последица) следеће догађаје:

суд, хапшење, контрареволуција, интернирање, пресуда, амнестија,
искључивање из виших школа, повлачење пресуде, пресуда о проглашавању невиним

3. Покушај помоћу истакнутих речи у тексту указати на учешће аутора у припреми револуције и на учешће значајног српског писца у догађајима 23. октобра 1956. и 1989. године:

4. О чему пише Добрица Ћосић у свом дневнику?

Могу ли и Мађари упознати утиске једног српског писца о мађарској револуцији?

5. Милан Недљков „Тито и мађарска револуција”.

Укажи на српско–мађарске везе за време мађарске револуције 1956:

Зашто је Имре Нађ политички азил тражио у Амбасади Југославије?

Који југословенски политичар је доспео у затвор због свог става у вези са мађарском револуцијом?

Шта знаш о аутору извора и његовој политичкој каријери?

РАСПАД ЈУГОСЛАВИЈЕ

Јављање аутономаша у Аутономним покрајинама Србије

Савезна Федеративна Република Југославија (СФРЈ) је била федерација састављена од 6 република и две аутономне покрајине. Војводина и Косово и Метохија су биле вишенационалног састава. Године 1967. и 1968. биле су године преиспитивања позиција аутономних покрајина.

Политичка елита у Новом Саду је инсистирала на самосталном утврђивању висине прихода, засебном систему власти, самоуправи Покрајине (...). Фадиљ Хоџа је захтевао да званично име покрајине буде само Косово, албанску заставу треба употребљавати као службену (...).

Укажи на сличности и разлике у захтевима Војводине и Косова и Метохије:

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

1. Распад Југославије

Помоћу карте Југославије испиши годину издавајања бивших република

_____ године	_____ нова држава
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

2. Из песме „Сви су нечија деца” опиши последице операције „Милосрдни анђео“:

Времеплов распада Југославије

Године 1987. Слободан Милошевић постаје вођа народа и уводи аутократску власт.

Године 1990. одржани су први вишестранаки избори у СФРЈ.

Године 1991. словеначки и хрватски парламент изгласао је независност.

Године 1992. Словенија и Хрватска признате су као самосталне државе.

Године 1992. створена Савезна Република Југославија.

Од 1991. до 1995. рат у Хрватској и Босни и Херцеговини.

Марта 24. 1999. почиње бомбардовање СР Југославије (78 дана).

Године 2000. на изборима побеђује Демократска опозиција-председник СРЈ постаје Војислав Коштуница.

Године 2003. ствара се државна заједница Србије и Црне Горе.

Године 2006. Република Србија постаје самостална и независна држава.

3. Користи догађаје из Времеплова и одговори на питања:

Која република се прва издвојила из СФРЈ? _____

Које године су одржани први вишестранаки избори? _____

Колико година је постојала заједничка држава Србије и Црне Горе? _____

Како се зове вођа народа? _____

Наведи бар две земље које су прве признале независне државе Словенију и Хрватску:

МАЊИНСКИ ЗАКОН ИЗ 1993. ГОДИНЕ

1. Одговори на постављена питања:

Како је настао Мањински закон?

Испиши које су позитивне а које негативне ставке у закону по мишљењу аутора извора:

Позитивно је

Негативно је

2. Сети се првог закона о мањинама донетог у Аустро-Угарској:

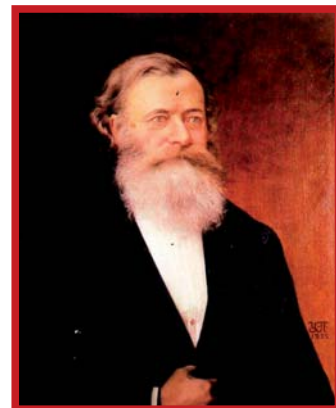
Ко је израдио овај закон?

Које године је прихваћен?

Како су овај закон примили Срби у Угарској?

Какав је био став Светозара Милетића у вези са Народносним законом у доба дуализма?

СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ СРБА У МАЂАРСКОЈ

1. фотоалбум „Светосавље данас”, слике из Календара 2013.

Светосавску повељу у Будимпешти на дан Светог Саве додељује Скупштина Самоуправе Срба у Мађарској.

Повељу „Сава Текелија” додељује Самоуправа Срба у Мађарској.

Потражи у Српском календару 2013. ко је добио ове награде за 2012. годину:

За које заслуге су додељене награде?

2. Напиши извештај за СНН о вашој школској слави или о једној школској приредби:

3. Заједнички додатни задатак: потражите у библиотеци или код куће старија годишња издања Српског календара и фотокопирајте слике, чланке о светосавској прослави или о дану села (...) у вашем месту и направите пано за учионицу.

4. Епископ Данило „Будимска епархија – пример верности”.

Када је владика Данило могао написати ове речи?

Коме епископ Данило упућује упозорење?

Чије речи цитира владика у свом излагању?

Како би ти описао „слатко православље”?

АСИМИЛАЦИЈА, ДИЈАСПОРА, ИДЕНТИТЕТ

1. Анализа извора

Упореди три извора и закључи има ли сличности и разлике у њима:

О чему извештавају извори?

На који временски период се односе извори?

Који су узроци асимилације?

Може ли се говорити о насилној и природној асимилацији?

Може ли се и на бирократски/статистички начин „утопити” у већински народ, нестати као народност?

Упореди три извора и по употреби језика. Шта си установио/-ла?

Издвоји из текста најмање 5 страних израза и замени их српским речима:

Из песме „Косово поље” испиши конкретне примере за то „како размеђу колевку”:

2. Асимилација у Бати

Пажљиво прочитај одломак из текста Ивана Маринова „Мађарска – балкански коктел”, размисли и одговори на питања:

Која српска заједница је изложена асимилацији?

Шта је мађарско име истог насеља?

Где се налази ово место? Помоћу карте наведи жупанију, положај насеља .

Описани историјски период у тексту назива се _____

Испиши из извора карактеристике наведеног послератног периода:

Објасни појам „затворена заједница”:

Које просветне и верске објекте су национализовали у Бати?

До каквог закључка нас доводи аутор текста помоћу наведених података у последњем пасусу?

Зашто је за Србе у Мађарској најтрагичније последице имао напад на цркву?

Да ли је и за остале народности у Мађарској одузимање верске аутономије убрзало губљене националног идентитета?

Може ли се претпоставити националност (порекло) аутора извора по његовом презимену?

Појединце које народности су Срби у Бати могли асимиловати?

ИДЕНТИТЕТ

1. Традиционално и данашње подразумевање идентитета

На основу извора у уџбенику наведи узроке „ерозије” српске заједнице у Мађарској:

Израчунај проценат мешовитих бракова (наведених у тексту) у односу на укупан број бракова исте године у Помазу:

Прикажи податке из текста на табели или графикону:

2. У књижевном тексту „Бели путеви” детаљно је описана опасност за патријарха и његов народ. Размисли и замени опис историјским појмом:

3. Данас је тешко утврдити границе и симболе који одређују припадника српске заједнице. Шта данас значи припадати заједници за младу генерацију која је сама већином мешовитог порекла? За већину (од укупно 14 гимназијалаца) гимназијалаца СОШИГ, Србин је онај који се тако осећа и изјашњава без обзира на порекло, језик или религију.

Шта је твоје мишљење о томе ко је Србин?

4. „Не може под истом дуњом бити два оченаша”; „Бољи је макар какав брак него небрак” Неће свет пропасти ако Србин не буде узимао Српкињу”. Опиши својим речима мишљења старије генерације:

ТЕСТ – АСИМИЛАЦИЈА

Од Велике сеобе до данас Србима у несрпском окружењу прети опасност нестајања, утапања, губљења националне свести. Расељени људи вековима су изложени насртајима на српски језик, ћирилицу, православну веру, културно-историјске споменике (...) на српски идентитет.

1. По групама (две–три) решите следећи задатак:

У 9 извора на ову тему описују се узроци, начин одупирања српске народности, снага заједнице, улога и напори православне цркве и њеног поглавара у очувању светосавља, културне баштине (...). Занимљиво је да су извори већином настали у данашњици. Који су аутори и наслови обрадили тему асимилације? Испиши их један испод другог. У другу колону напиши време (век) у којем се врши асимилација. Напиши поред њих који је главни узрок асимилације по мишљењу аутора. У четврту колону наведи земљу у којој се врши асимилација над Србима:

аутор-наслов	век	узрок асимилације	земља

2. Који извор је био најзанимљивији? Зашто? Одговорите у 3-4 реченице:

ТРАГИЧНОСТ ПЕРИФЕРИЈЕ

Милан Кашанин „Трагичност периферије”

„Нема два места која су више слична него Сентандреја и Хиландар, иако се чини да нису ништа налик. Нигде није српски барок, у светлости слободног живота, чист као у Сентандреји, ни српски средњи век, кроз византијску и медитеранску културу, жив као у Хиландару (...). У другом виду у друго доба, Сентандреја је, на супротној географској тачки, одјек Хиландара. Високи зидови њених белих китњастих цркава, ковано гвожђе на капијама, иконостаси, столови, певнице, надгробне плоче, гробови, световне грађевине са забатима, тремовима и косим црвеним крововима, чине од ње најранију и највећу српску творевину барокног стила. Сентандреја на Дунаву усред Мађарске, и Хиландар на Егејском мору у Грчкој, јединствена су два примера грандиозних споменика које је један народ подигао у туђој земљи, ван

својих државних и етничких граница. Гледајући на јужној периферији српске културе Хиландар, у коме нестају последњи српски монаси, и на северној Сентандреји, у којој изумиру последњи српски грађани, задивљеном посматрачу се чини да је сво то зидано узалуд, за неког кога нема.

(...) На тој раздаљини од хиљаду миља, и у ванвременском распону од 600 година, на тим двема периферијама које су биле српски центри, јави се писац првог очуваног средњовековног српског романа, Хиландарац монах Теодосије, и писац првог српског модерног романа, Јаков Игњатовић, који је Сентандрејац. Нисмо ми, тражећи излаз на светску сцену, узалуд ишли од Студенице до Хиландара и од Хиландара до Сентандреје, ни смо само сејали путем кости; сејали смо и мисли (...).

1. Уз помоћ текста објасни закључак /тезу аутора:

„сејали смо и мисли”: _____

„све је зидано узалуд (...): _____

„треба да сачувамо своје задужбине (...) понос своје прошлости”: _____

2. Издвој сличне и различите особине Сентандреје и Хиландара. Као у примеру:

Сличности: нестају последњи српски (жители)

Разлике: последњи грађани – монаси

Настави: _____

3. Објасни појам „периферија”

4. Да ли се слажеш са аутором да су Сентандреја и Хиландар две тачке периферије српске културе?

5. Шта знаш о писцима? Прочитај у Белешкама основне податке о њима.

6. Наведи доказе да је Сентандреја „понос прошлости”:

7. Ако хоћеш да знаш који српски владари су даривали Хиландар, потражи у библиотеци једну књигу о манастиру Хиландару

ИСТОРИЈА И УСТРОЈСТВО СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

1. Обрада извора

Најважније године и догађаји у историји СПЦ су

Најважније одредбе Устава СПЦ су

Устројство наше цркве у матици и ван матице _____

Ко је био српски патријарх 1992. године?

Када је у историји хришћанске цркве раније био црквени раскол?

Шта знаш о последицама тог раскола?

2. Упореди устројство католичке и православне цркве као установа:

Разлике у догмама

Разлике у хијерархијским називима

Изглед храма

Гробља, надгробни споменици окренути су према

Мисионарство, монашки редови _____

Литургијски језик _____

Задужбинарство _____

„Српске Свете горе” _____

Разно (нпр. календар (...) празници)

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

ТЕСТ – РЕПУБЛИКА СРБИЈА

1. Упореди текст српске химне из 19. века са текстом који се данас пева. Испиши промену у тексту:

Зашто је измењен текст?

**2. Запамти најважније податке о држави Србији.
Размисли па одговори на питања:**

Како се зове председник Републике Србије?

Име и презиме премијера владе је:

Главни град Србије је:

Име му је било кроз векове још и:

Број становника Србије:

У Републици Србији осим српског народа живи _____ националности. Од националности, које живе у Србији ја знам _____

Суседни народи Србије су

У свету живи око _____ припадника српске националности.

Државни амблеми Србије су:

Државни празници Републике Србије од 2002. године су:

Службени језик и писмо у Србији су:

Структура становништва Југославије према народностима:

	1948	1953	1961	1971	1981
Црногорци	425 703	466 093	513 832	508 843	579 023
Хрвати	3 784 353	3 975 550	4 293 809	4 526 782	4 428 005
Македонци	810 126	893 247	1 045 516	1 194 784	1 339 729
Словенци	1 415 432	1 487 100	1 589 211	1 678 032	1 753 554
Срби	6 547 117	7 065 923	7 806 152	8 143 246	8 140 452
Муслимани	808 921	998 698	972 960	1 729 932	1 999 957
Албанци	750 431	754 245	914 733	1 309 523	1 730 364
Аустријанци	- (1)	1 459	1 081	852	1 402
Бугари	61 140	61 708	62 624	58 627	36 185
Чеси	39 015	34 517	30 331	24 620	19 625
Грци	- (5)	2 304	2 307	1 564	1 639
Италијани	79 575	35 874	25 615	21 791	15 132
Јевреји	- (5)	2 307	2 110	4 811	1 383
Мађари	496 492	502 175	504 369	477 374	426 866
Немци	55 337	60 536	20 015	12 785	8 712
Пољаци	- (5)	4 440	3 609	3 033	3 043
Роми	72 736	84 713	31 674	78 485	168 099
Румуни	64 095	60 364	60 862	58 570	54 954
Руси	20 069	12 426	12 305	7 427	4 463
Русини	37 140	37 353	38 619	24 640	23 285
Словаци	83 626	84 999	86 433	83 656	80 334
Турци	97 954	259 535	182 964	127 920	101 191
Украјинци (1)	-	-	-	13 972	12 813

Власи	102 953	36 728	9 463	21 990	32 063
Остали	19 883	7 890	7 381	21 722	17 645
(2)	-	-	-	32 774	46 698
(3)	-	-	317 124	273 077	1 219 045
(4)	-	-	-	15 002	25 717
Непознато	- (5)	6 389	14 192	67 138	153 333
Укупно	15 772 098	16 936 573	18 549 291	20 522 972	22 424 711

Објашњење:

- (1) До пописа 1971. године Украјинци су исказани заједно са Русинима.
- (2) Нису се национално изјаснили ни определили према чл. 17'. Устава СФРЈ
- (3) Изјаснили се као Југословени.
- (4) Изјаснили су се смислу регионалне припадности.
- (5) У попису 1948. године, укључени у „Остале”

СРБИ У ДИЈАСПОРИ

1. Слажеш ли се поруком цитата?

„Било је сеоба и биће их вечно, као и порођаја, који ће се наставити. Има сеоба. Смрти нема.”²

О којој сеоби пише у свом роману Милош Црњански?

Да ли се и у наше доба настављају сеобе?

2. „Дијаспора” (Матеја Матејић, Охајо)

Некад смо знали
ко смо и шта смо,
имали смо имена,
адресе, звања,
док нам све није одузето
јер су наишли
магла и ветар.
У магли смо се изгубили
и ветар нас је развејао
као семе маслачка.

Где год смо пали
свуда је никла
по једна Србија,
а нико, сем нас, није знао
ко смо и шта смо.

Сабилу су нас у логоре
и у два слова : ДП*,
намазали нас блатом
и упљувцима,
да нам се име не зна,
да нам лица и душе
остану сакривени;
али су Србије
расле по свету
чисте и благородне.

Сад опет знамо
ко смо и шта смо,
имамо имена,
адресе, звања,
ал` нисмо оно што смо били,
па се питамо
ко смо и шта смо СТВАРНО.
Магла се проређује (...)

Ветар се утишава.
Можда ће, ипак, све Србије
што су по свету никле
постати Србија недељива.

*расељена лица (енглески израз)

Где живи песник: у Србији или ван Србије?

Анализирај песму и укажи на узрок осећања, расположења песника:

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface.

Како су у свету примљена расељена лица?

Који су узроци исељавања људи из средњоевропске регије? Наведи неколико узрока:

3. Скупљај фотографије о Србима у свету

По слободном избору и интересовању изабери земљу или земље и упознај се са основним подацима српске дијаспоре.

Припреми реферат. Користи информације из списка о Србима у дијаспори, али тражи и друге изворе.

Изабрао/-ла сам земљу у којој живе расељени Срби

О сеоби Срба у ову земљу дознао/-ла сам

Положај и бројчано стање Срба у овој земљи је

Духовни, културни, политички живот Срба у овој земљи је

Српска настава постоји у организацији

Српски центри/регије у овој земљи су

Најпознатији српски културно-историјски споменици су

настали су (година, век)

Разно

— ПОРТРЕТ ЕПИСКОПА ГЕОРГИЈА ЗУБКОВИЋА —

Замисли да за годишњицу (рођења или рукоположења) (...) епископа будимског др Георгија Зубковића треба да одржиш свечани говор. Предлажемо да користиш масним словима истакнуте речи у тексту уџбеника и да прикажеш његов портрет у веома тешким историјским околностима. Можеш уткати у причу и његово писмо упућено министру унутрашњих послова поводом хапшења сантовачког свештеника Милоша Апића (види ниже под истим насловом), а да би ублажио тамни тон, испричај својим слушаоцима и анегдоту о сусрету владике са једном бираном делегацијом.

Писмени рад/есеј

— МУЧЕНИШТВО МИЛОША АПИЋА —

Опиши трагичну судбину једног српског свештеника у априлу 1941. године. Обрати пажњу и укажи на историске догађаје у току Другог светског рата, на југословенско-мађарске односе, на геополитички положај Сантова, на ратну пропаганду, на личне мотивације и побуде (реваншизам) појединаца у мултиетничком селу: ...

Данас се ковчег са посмртним остацима свештено-мученика Милоша Апића налазе у бајском храму.

— СТОЈАН ВУЈИЧИЋ —

Докажи да је Стојан Вујичић био многострана личност:

Био је оснивач _____ ,

покретач _____ ,

уредник _____ ,

управник _____ ,

есејиста _____ ,

песник _____ ,

члан _____ ,
појац и председник _____ .

Шта значи реч „хаџи“?

Шта мислиш зашто аутор поздравног говора не помиње посету патријарха Германа 1961. године?

Да ли знаш некога од добитника Повеље Задужбине Јакова Игњатовића?

Када се додељује Повеља? Зашто баш тог датума?

У којем граду и у којој згради се данас налази музеј Будимске епархије, чији је оснивач и први управник био Стојан Вујичић?

Прочитај неколико његових песама. Изабери једну од њих која описује оно српско место које се најближе налази твом родном месту или месту твог боравка у Мађарској.

Напиши наслове две његове књиге, песме или студије:

Осим овог детаља из живота и дела Николе Тесле наћи ћете у уџбенику још 6 разноврсних извора: песму, писма, причу, мисли о самом себи, податке о његовој родбини у Мађарској (...).

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

СЕЋАЊЕ НА ЕТНОМУЗИКОЛОГА ТИХОМИРА ВУЈИЧИЋА

Да ли си из писма Милоша Ђоровића дознао/-ла када и где је преминуо Тихомир Вујичић?

1. Допуни реченице и одговори на питања:

Тихомир Вујичић је _____ године преминуо у _____.

Којим поводом се налазио тако далеко од Мађарске?

На дан његове смрти православци су славили велики хришћански празник

Тужна вест је тешко погодила све вернике који су тог дана у Сентандреји славили храмовну славу

_____ цркве.

Његов брат Стојан посветио му је песму

Најпотреснији стихови, слике из песме су

Из текста можеш дознати и начин Тихомировог нестанка. Реци својим речима у шта се претворио Тихомир:

Које установе и оркестар носе име Тихомира Вујичића у Мађарској?

Где се налазе споменици Тихомиру Вујичићу?

Шта је наслов његове књиге која садржи сакупљене песме Јужних Словена?

2. Задатак: Проширење знања завичајне историје

Познајеш ли неке певаче, свираче у свом родном месту који су као казивачи сарађивали са Тихомиром?

Ако не познајеш у твом родном месту никога ко је као казивач сарађивао са Тихомиром, потражи у школској библиотеци његову књигу и испиши најмање 5 имена, презимена и наслова песама које је Тихомир записао:

3. Значајне композиције су му музика у филму „Капетан Тенкеш” и „Српски сватовац”.

Да ли ти је нека мелодија позната из ових дела?

Филм Капетан Тенкеш прича о борби Мађара против „лабанца”. Напишите годину почетка доба „лабанца” у Мађарској:

ТУРИЗАМ

1. Занимљиве манифестације у Србији

Потражи на карти Србије нека места где се сваке године организују туристичке манифестације. Изабрао/-ла сам и пронашао/-ла:

- а) _____ ;
б) _____ ;
в) _____ ;

Обележи на некој карти у радној свесци места манифестација:

- 1) „Дани српског духовног преображаја”
- 2) Кобасицијада, Светско првенство у туцању јајима
- 3) „Ехит”
- 4) Празник хармонике
- 5) Мокрањчеви дани
- 6) Грожденбал
- 7) Сабор трубача

2. Ако желиш више да знаш о овим приредбама, користи информације са интернета. Изабери једну манифестацију која те је највише заинтригирала и скупи податке, фотографије и подели своја нова сазнања са својим друговима из разреда. Запиши у радну свеску нове информације помоћу којих ћеш изложити свој реферат.

3. Од природних реткости најзанимљивија прича је

4. Пронађи одговарајућу тврђаву за коју је опис тачан:

Средњовековни град са 7 купола је

У првом миленијуму је подигнута

„Водени град”

Једна од највећих тврђава у Европи

Хисар

Злогласно мучилиште у турско доба

Једриличарски центар

Сат на тврђави је прича за себе

5. Од природних лепота и богатстава туристичких места Србије изабери по једну туристичку атракцију и испиши најважније податке о њој:

Природна реткост

Тврђава

Археолошки налазиште

Салаш

Српска Света гора

Национални парк

Језеро

Водопад

1 Б. Петрановић – М. Зачић „Југославија 1918–1988”
2 Милош Црњански „Сеобе”